

„ОГНЕЦВІТ“

На конкурс Наркомосу надіслано поему під девізою „Горн“. Назва поеми — „Дніпро“. Це великий обсягом твір, написаний досить набитою рукою. Викликає він пильну увагу передусім і найбільше своєю ідейною стороною. Не темою, ні, а саме ідейною стороною.

Автор будує поему про Дніпро, як головний життєдайний орган країни — серце її. Історичне тло дано в першому розділі („Старими шляхами“). Погляд на минуле України, оцінка його, погляд на сучасність і майбутнє, — мета, як вона дана в поемі. Тут дано таку формулу:

Нам не потрібно слів минулих;
Ми пливемо у світ ясний
Мета: далека Комуна,
А шлях: Дніпро і робітник.

Чому саме шлях Дніпро — розкриває ціла поема. Тут, на берегах Дніпра, засяяв новий і дивний (!) світ — комуністичний. Боротьба коштувала великих жертв, але ніщо не йдеться без борні. Тут були троекутні бої. Два ворожі світи — ревком, Петлюра, Зелений. Душа Дніпра — безмежний рух, „плав і плинь“. Поорала межі „судільна“, сховала старовину в Дніпро, Україна прокидається, линуць радісні співи про життя колективами. Ростуть міста, заводи. В поемі підкреслюється:

Наш рух вперед, а не назад,
Наш крик: вперед... у дні...
Хто хоче вперед плисти —
Не повинен назад озиратись.

Вже й старі діди знають, що ростуть колективи, будують Дніпрельстан. Колись панство та інженери сушили мозок — як загатити Дніпро: Шишов, Волян, Палєєв, — та нічого в них не вийшло...

Та прийшов Великий Жовтень —
Сила юно-молода.
Він приніс з собою гомін,
Що шумів як та вода.

Визначення хоч і „поетичне“, та чи не надто вже „водянисте“. Такими загальниками тепер уже ніби й годі пописуватися. Не потрібна й така ж „трепология“ в рекламуванні Дніпрельстану:

Дніпрельстан — це воля мільйонів.
Дніпрельстан — це мрія вікових.
Дніпрельстан — енергія Дніпрова.
Дніпрельстан — дорога в дні нові.

Роля Дніпрельстану знов таки дуже „поетична“, але цілком не конкретна, бо

„Він розжене віків туман“.

Насправді ми б цікаві були знати не це, а що дійсно зробить
гребля і станція для навколишніх ланів, для розвитку індустрії,
якими важелями будуть вони в житті країни. Натомість нам
розповідають про те, що

Шляхи минулого й прийдешнього
Зійшлися: Дніпрельстан — залізне
Серце України (у патосі дніпробудівництва
Воскресла Запорізька Січ — Дніпрельстан).

По правді нас це не обходить, що Січ воскресла. Найці-
кавішого так і нема, а все тупцювання на ґрунті загальників.

або: Комуни тут прийдешні полюси
І України нова путь

або: СРСР — це ударна бригада
Світового пролетаріату

або: Уже вершить своє лице (!)
Соцбудівництво — має дитина.

Так само і про Дніпрокомбінат. Щось гнітить поетичну сві-
домість і ось зненацька напіврозпачливі вигукі:

Не золотий, — Червоний гомін
Червоний гомін по Вкраїні
(Ну що нам, що нам ті руїни).

Коли мова про електрифікацію, то й тут не без того, що це

Де дике поле, де степи старі —
Огністі станції —
Штербуд, Есхар, Бугес.

Переходячи від електрики до машин внутрішнього згорання,
поема й тут без романтичної історичної довідки не обходиться.

Де золотилась тирса біла,
Де печеніги й козаки,
Пройшли колоною побідно
Нові звитязці — трактори.

Ріст нової індустрії занотовано способом простої рахуби,
лічби:

Червона Україна —
новий Донбас —
залізні шляхи...
...димить Артемівське...
вогнями диха Сталіне...
курить Кадіївка...
Костантинівка...
Єнакієво...
Горлівка...
Микитівка...
Макіївка...
Луганське...
Гришине...

Слов'янське...
Амвросієве...
Попасне...
Лисичанське

Ці вже і не дихають і не
курять, а просто в списку
собі стоять.

Переживується жуїку знову про „молоду епоху літ“ (!), що,
звісно, кує долю (невідомо чи як зозуля, чи як коваль) — новітню
спілку науки і праці, робочих мас, „що встали бадьоро вранці“
(це спеціально, щоб зримувалося з „праці“) за Перекоп і Дон-
бас. Є навіть і такі рішучі пакти:

Контрреволюції смерть —
Лозунг, як грім, тоді,
Ним переповнений вщерть,
Край клеветів і гудів.
і т. д. і т. ін.

Ворог — на дно, а місто й село — одно. Філософія історії
немудра:

Яке ж бо важке ти, минуле:
Лиш січі.. пожежі та кров...
О, скорше, омріяне, чуле:
Вселюдська, Всесвітня любов

Що це — гуманізм? Теорія рівноваги, гармонії? Погляд на
історію, як на порушення тієї гармонії? А як же з клясовою
боротьбою? Її ж не спекаєшся отакими наріканнями на січі,
пожежі та кров. Кінець поеми — такі ж загальники:

Світової комуні ми діти
Ми діти ясної землі...
Наш шлях сонцевіє привітом
Наш літ — зоревіючий літ.

Поет кидає гасло, що є підсумком філософії цілого твору:

Ні вітер, ні буря ні грім
Не зупинять наш творчий літ.
Наше гасло — Дніпро і в Дніпрі:
Все вперед і вперед по землі.

Це були допіру зауваження до революційного плану поеми.
Та вона цим далеко не вичерпується. Є ще інший плян. Поема
двохпланна. Другого плану компоненти значно численніші
і своєю ліричною інтимністю — цікавіші. Це специфічна цікавість.
На початку поеми бринять тихі розливні ліричні нотки за-
люблення в давноминуле:

Шумлять поляни —
Озерні пляни
(старі деревляни —
Тля):
Чаші озер старих
Бори

Сині просвіти блакиті
Шепчуть задумані віти
Струмить струмок.
Біжить струмок.
Тік-ток.
Ток.
...Дніпро — дитинка
В яснім сповитку...

Це початок Дніпра, його джерела. Потім словесна течія міцнішає впарі з бігом Дніпра. Ось Дніпро на Білорусі, а далі чи не російська частина Дніпра відбита оцим лаконічним патаком: „Ать... мать“... (московська лайка?). Далі йде

Моя вишнева Україна
Всміхнулась з берегу мені.

На Україні — мати міст, колиська земель українських — Київ.

Дніпро, і хвилі і Десна,
Зелені кручі й береги
На кручах світ — старовина —
Золотоверхий Київ...
Старезний Київ — мати міст —
Хрестами небо пронизав:
Золотоверхий Київ — міт
Аскольд,
Олег і
Святослав...

Тут варто звернути увагу на те, що поема відтворює саме міт. Нахил до мітів та легенд позначиться і далі.

Широким плесом сизих хвиль
Повз береги, повз мрій руїни
Несе Дніпро вагу знесиль
В степи розлогі України.
Пічки й Тремці. Десна і Сейм,
Хлюпоче Стугна й Тетерев.
Дніпро біжить, Дніпро несе
На хвилях днів життя старе:
„Чи не лепо б'яшет братів,
Початі старими словесі
Трудних повестей о полку Ігор
Ігоря Святославліча...“
...Дніпро — Славута — Борістен...
...сіверяни, деревляни... Київ
Володимир... Ярослав... Олег...
Боротьба за щастя, за надії.
Вал за валом Дике поле шле:
Печеніги... половці... татари.
Хто врятує від наруги край?
Хто припинить дикі княжі свари?
Україна — матінко, — рйдай!

Приймаючи безкритично цілу легендарну старовину, поема знаходить слово осуду тільки чварам княжим, а не їхньому ладові, коли ж узяти цілий контекст поеми, то вийде, що автор

“Слова про похід Ігоря”, який теж був проти княжих чвар (а не проти князів) цілком однодушний і з нашою поемою (і навзаєм). Дальший біг історії знаходить у поемі чулий відгук, хоч і не оригінальний, бо таке нам відоме з інших джерел.

Потопила тебе вража сила —
Наче чайка, на шляху людським:
Крим, Литва, Польща, Москва...
несила

Твої діти в полоні чужім...
Твої діти у неволі панській...
Лиш Дніпро свавільний у степах
Заховав у лузі він лицарство
Запорізьку січ — магнатства жах.

Це ж пак славнозвісна „чайка-небога при битій дорозі”. Образ досить утертий і досить таки осоружний (звичайно — як кому). Так і далі — поема нічого не „ревізує” зі старих патріотичних традицій, та ще яких!

...із тьми віків несеться клич:
Аскольд, Олег, Тур-Володимир
Несуть вали, кричать вали
Про Ярослава, про Батия.
Гуде Софія гудом днів:
Татари, половці, поляни.
Богдан Хмельницький на коні
Із булавою гетьманату...
Історія на кожнім кроці:
Печерськ, Поділ, Хрещатий Яр,
Софія, Золоті Ворота
І Оболонь і Лавра...
легенда давня (Київ-міг):
було братів тут троє —
Кий, Щек і Хорів
І сестра їх Либедь.
Займалися узвозом.
...і місто Київ з них пішло
і забувало пишним світом...
Прийшли варяги на Дніпро
І захопили Київ:
Аскольд, Олег і
Дір —
І стали княжити в ньому:
Олег,
Ігор,
Ольга,
Володимир.

Це засадниче протиставлення мітів та легенд історичній дійсності. Поетичну стійність мають, видно, саме легенди Дніпра як і Райну, наприклад. Там — перекази про старовинні лицарські замчища та сирен, що виходять з хвиль, про середньовікових бюргерів та буршів. Забажалося і нашому поетові вишукати золото Дніпра і дніпрову Льорелляй, а то може й вахту на Дніпрі. Вахту супроти всіх „історичних ворогів України”, —

отих Криму, Литви, Польщі, а особливо — Москви. Тут поема навіть проти Панька Куліша дещо консервативніша, реакційніша: той не полюбляв все таки попів і соборів, а тут маємо:

А на горі — зелені кручі — Київ
(Вродливий Київ...

Зелений Київ,
Золотоверхий Київ)

...Зелений Київ над Дніпром

Зелені гори розплескав

І за розкішними садами

Старі собори заховав

(Застигли мармури)

глухих століть

собори:

софійський, лаврський,

братський, андріївський,

михайлівський, фролівський

видубицький...

...чавунний, сірий Володимир

Благословля хрестом Дніпро

Нехай святиться Київ,

Нехай Дніпро...

А твір славетного Растреллі

Мов синій голуб, на горі.

Тосканський ордер

в синій грі.

Так захоплювалися рококо храму Андрія над Дніпром досі тільки неокласици, алеж вони не ховалися за революційні гасла — Дніпрельстанів і не потребували слова комуна, — обходилися без того, боронячи чистоти своїх ідейно ворожих нам позицій. А тут, у цій поемі, навіть Трипілля з його жахом подається — на історичному тлі... князівських часів, князівської „героїки“.

Сміється сонце. Кучугури. Верби...

На обрії — тополі й вітряки.

Стайки...

Трипілля...

Вишеньки...

...Святослав вбже в Тріполь

(від половців)...

Старовина

Все це дуже дивно. Що ж це за поема, нарешті? Хто це все поплутав: і революцію, і чайку-небогу і часи князівські?

Це — Данко, — головний герой епопеї „Огнецвіт“, якої частиною є ця поема — симфонія „Дніпро“ (поетичні нотатки по дорожнього Данька чи Данка). Ось що це є. Так з'ясовує автор у доданому до поеми поясненні для членів журі. Варто пильніше придивитися до створеного волею автора, його фантазією, образу. Ось що каже про себе Данько:

Я жив колись (коли не знаю)

На байдаці я плив Дніпром,

Чайки літали наді мною,

А береги в лісах синіли.

(Густі ліси вкривали береги)
 „З варяг у греки“ шлях наш був,
 Суворі „гості“ вниз плили
 Й мене — невідьника степів —
 В насильну подорож везли.
 На островах ми ватри клали.
 Варили їжу, полювали дич,
 Здирали кору — личаки робили.

Це, звичайно, містика, метампсихоза. Такий спосіб поетичного думання, навіть як „чиста метафорійність“ нам цілком ворожий, і незрозуміло з пілої поеми — навіщо він знадобився авторові — оцей Данко та як до нього автор ставиться. А що автор ніяк не засуджує в цій поемі свого Данка, а віддає її цілу в цілковиту розпорядимість свого персонажа, який є до того головним героєм не тільки цієї поеми, а цілої епопеї, то справа ще більше ускладнюється. Та підемо далі назирці за Данком підчас його перевтілення в дикуна, в грека часів Еллади, в козака, половця, печеніга і нарешті — сучасного „євразійця“.

(Навкруг вовки й лисці вилі,
 А ми сміялись, бігли до води)...
 ...то греком я немов стою,
 Античним греком горбоносим,
 То козаком (в похід збираюсь),
 То диким половцем чи печенігом
 Підстерігаю здобич на Дніпрі
 ...в моїй крові їх кров злилася
 І вийшов євразійцем я
 (З доісторичним криком у душі)...

Поетичні нотатки Данька накреслюють величезний плян історичних екскурсів у різні часи, країни, культури, що так чи інак зв'язані з коритом Дніпра. Авторим звичаєм робиться рахуба всіх тих народів, що проходили нашими степами: скіти, гуни, готи, хозари, печеніги, торки, половці, греки. Степи — це брама народів. З Дніпром споріднені інші слов'янські ріки: Дон, Дністер, Дунай. Колонії Еллади в Евксинському Понті: Танаїс, Тірас, Ольбія, Херсонес, Діоскурія, культурні центри слов'янських народів — Мрава, Београд, Псков, Любек, Ідиня, Новоград. Рахуба велика, та все таки перелічено не все... Забуто Сирію й Месопотамію, — звідти йшли торговельні шляхи, культурні і зокрема мистецькі впливи (тая ж Софія Київська, на думку деяких дослідників, побудована месопотамськими майстрами). Отже не тільки середземноморська культура. Далі автор від князів Олега, Святослава та короля Данила звертається до козацьких часів.

Шумить Дніпро старий
 — козацький вже Славути.
 Шумить порогами
 про дні минулі, славні, незабутні
 Про Запоріжжя,
 про походи,

Про боротьбу і Жовті води...
...хмельниччина. Москва.
І похилилась голова:
Неволі триста літ...
З неволі визволить лиш
Огнецвіт
...Дніпро, Слаута, Бористен
Віків минулих відгомон —
Росте й росте,
Як квіту
Грон...
Над ним схилилась Україна.

Схилилась вона з журбою і вінки пускає за водою. Україна (яка Україна в ті часи?) це не нарід, не визискувані його верстви, а — фєвдали. Не з населенням вони воювали, не „ополонялися челяддю“ на українських землях, а, бач, боролися з ордами.

Козацькі часи в автора — славні, незабутні. Кульмінація — в Данька хилиться голова після згадки про Москву і тут чи не розкривається цілий задум епопеї. Триста літ національної (про соціальну в поемі — ані телень) неволі і ось з неї визволить

Лиш Огнецвіт.

Той самий одіозний, осоружний, тричі клятий Чупринчин бандитський огнецвіт бере вже не Данько, а сам автор епопеї за гасло, за символ „визволення“. Це вже занадто. Це цинізм. Треба мати нахабство пропонувати таке, чи хоч шматок такого, на радянський конєуро.

Почуваючи цілу відповідальність за присуд, не знаючи автора і не маючи змоги вийти за межі літературного ряду для перевірки своїх висновків на підставі ознайомлення з іншими творами автора, знання його місця на літературному терені, — доводиться бути особливо, може занадто, обережним. Отже треба йти далі.

На блакитному екрані неба
(Синє, синє, синє полотно)
Сірі урвища, яри і кручі
(Замки. Башти. Мури і карнизи)
Плюскотять старі Дніпрові хвилі
(Лижуть кручі — зносять у глибинь)
Крутогори зносяться в небо
(мов кричать: ми бачили віки)
А на схилах, над проваллям — нивка:
Селянин задуманий оре,
А ще вище — де блакитне небо —
Пастушок з отарою.

...Життя.
Ржищів... Трахтимирів... Переяслав —
Путь старий, що звався „з варяг у греки“...
І Трахтимирів процвітає
Зеленим містом над Дніпром,
Облитий цвітом-молоком...
Переяслав... Ізяслав... Дніпро
Сиві хвилі... Береги... Піски.
В далині — замріяним бутром

Стародавнє місто, як чутки:
Володимир, Святослав, Олег...
Кожум'яка славу переля
У двобою з печенізьким ханом
На тім місці місто Переяслав
...на майдані (де трава і кров)
Сивоусий гетьман з старшиною
Раду радив і, продавши знов,
Україну поєднав з Москвою.

У Данка „селянин“ — засмаглий, задуманий, — та й по всьому. Філософія його немудра, — цього Данка, — як і його історіософія. Натиск робиться на Москву. Як ліричний рефрен, полюбляє автор повторювати, що все пройшло як сон страшний і дивний, одгуло, одшуміло, все пройшло, але Дніпро залишився

Та стара
Батурина гора.

До Батуриної гори доточено ще один досить відомий „ком-плекс“ — „Батько Тарас“, зоологія національна, отаманська ікона холодноярських бандитів. Не забув Данко і бандитської про-світянщини з славнозвісною Бондарівною. Шевченкова могила править за символ куцаківських „повстанців“.

Ой, могило батькова, широка
Буйна горо, вкрита деревами!
Скільки ти хорониш тайн глибоких
За зеленими, високими верхами!
Мов маяк у темну непогоду,
Ти стоїш одна на верховині?
Дух повстання скоронивши в домовині.

Чому саме бандитський дух почувається за цими нібито неутральними рядками, чому національна зоологія? А ось чому:

Ой немає краю
Кращого за нашій:
В нас поля безкраї,
В нас луги і паші.
Квітнуть наші співи,
Ллється наша мова...

Перелічивши Сковороду, Котляревського, Гребінку, Квітку, Куліша, Костомарова, додавши Кирило-Методіївське Братство та журнал „Основу“, знову згадавши Шевченка, сакраменталь-ний Данько про Шевченка занотовує до свого поетичного щоденника таке:

Він кинув огненне слово
Катам коханої України

Цілком слідом за Грушевським оголошується:

Червона калина — калиновий міст.
Червона Україна, а Шевченко — зміст.

Зміст червоної України в Даньковому розумінні є отакий Шевченко. Колись Грушевський в журналі „Україна“ цей пог-

ляд уже висловлював, — що Шевченко для них і досі прапор і гасло, що в нього нібито вони беруть „науку“. Свого часу таким „концепціям“ доводилося давати одкоша. Тепер вони намагаються пролізти в друк у „поетичній формі“. Поема стає за підручник зоологічного націоналізму і Кащенківської патріотики. (Не треба думати, що Кащенківська патріотика відмінна від патріотики Грушевського. Принаймні ми маємо посвідчення безпосередньо самого професора Грушевського. В журналі „Україна“ за 1924 рік проф. М. Грушевський вмістив некролог Кащенка, в якому, на превелике диво, маститий академік замість викрити своїм науковим авторитетом цілу вікчемність кащенківщини, розписує йому надзвичайні дитирамби. Виявляється, що Кащенко не строкогонив безпросвітню, бездарну, цілковито вікчемну просвітянщину, цілком ненаукову, зоологічну, а ... „виступав справжнім романтиком, що в чарі принадиности огортав події минулого“. Отже цілу політичну відповідальність за кащенківщину проф. М. Грушевський на себе взяв). Ми кажемо, що поема стає за справжній підручник зоологічного націоналізму. Дійсно: тут вибираються найдрібніші перекази, зв'язані історично з Дніпром. Допливши до Сули, Данько занотовує в своєму щоденнику якісь окопи і легенький вітер приносить йому — за правом романтичної поетики — історичні спогади.

Тут бився гетьман Самойлович
Із військом Кара - Мустафи.
Вужин.
Поникни слово!
Геть шапки!

Пароплав минає Дніпро біля Черкас.

На Дніпрі — плоти, як вісті.
На Дніпрі — мости і траси.
А крізь ферми обрій - місто:
Місто давнєє Черкаси.

І знову тут виникають далекі криваві образи — Кривоніс, Хмельницький, Менглі-Герей. Далі — Градиськ з легендою про максимівські славні горби, що нібито давній народ насипав їх на славу війни. Порцелянові глинища викликають в автора поетичного щоденника горді думки про природні скарби України. А потім знову рахуба: Каліберда, Переволочне, Орлик, Верхньодніпровське, Кам'янське. Звичайно, й тут не обходиться без історичних довідок.

Каліберда — старе козацьке село
(Ой, в славнім городі, в Каліберді...)

Переволочне викликає спогади про варягів, греків, Карла та Мазепу. Додавши новий мотив до відомого патріотичного комплексу, — мотив „природні скарби України“, поема в дальшому своєму розвитку перетворює цей мотив на лямбдотив. Але

покищо доходить до кульмінації попередній мотив: історично-гетьманської, мазепинської романтики.

Тут на терезах долі доля України
Гойдалась: Карло і Петро.
Петро потяг: бутуринська руїна...
Мазепа й Карло тут плили через Дніпро,
Втікаючи з далекої Полтави.
Дивився довго гетьман на руїни
У темноту розвіяної слави
І тяжко плакав: горе Україні
(він чув її вже трьохсотлітній плач)
Маленький Орлик — помічник Мазепи
Вигнання хліб ділив із ним довіку.
Він довго ще боровсь проти царя:
Стокгольм.. Париж... Варшава... Порта... Відень...
Даремно: доля не судила
Йому вернутись на Вкраїну
Умер на чужині, як і Мазепа,
Забрала все з собою вічна Лета
(навіть могили не лишила).

Чолов'яга спеціально студіював матеріали про Орлика, добре поінформований, обізнаний на цих, досить малоприступних, джерелах. Для цього треба певного посвячення. Треба умудритися тепер отак плакати про нещастя старого гетьмана, мало не психологічну студію гетьманових страждань подавати. Бракує тільки згадки про козацьке барокко. Чи політика не важить так як мистецтво? Своєрідна політичність поеми (жаль за могилою Орлика „Де їх могили“—гетьманські. Немає свого Вавеля).

Верхнедніпровське — твір царя Москви,
Що низ Дніпровий мав охороняти.
Фортеця. Місто. Пристань. Береги.
Луги і Дніпр. Простори — перекати.

У Кракові на замку Вавелі поховано польських королів, а от українське національне лихо (з погляду гетьманців)—саме брак могил магнатів, феодалів. Зате є осоружні міста, побудовані царями. Чи ж не ганьба національна? Ну, та нічого не поробиш, все таки це українські міста.

Проспект. Вокзал. Шевченка сад.
Трамвай. Бульвар. Гора.
Музей. Майдан. Собор. Палац.
І — синя гра Дніпра.
Залізний міст. Гранітний стрім.
Купальні. Скелі. Дно.
А десь — заводи в буйній грі
Дніпропетровськ.

Не забуто й окремі передмістя — Чечелівка, Кайдаки. Та не в тім сила, а в чомусь зовсім іншому. Отже знову — назад вглиб історії. Воно стає просто нестерпно.

А колись тут, колись тут степи:
Дикі орди, сармати і гунн...

Там горіли татарські костри,
Половецькі носились табуни.
Над Дніпром сторожили „гостей“,
Що пливли „із варяга у греки“
Танцював тут козацький буйстеп.
А над ним переливами клекіт.

Цей шлях із варяг у греки хотів увікопомнити ще російський царат. Микола II уже почав реалізувати задум і подавав був містові Києву пам'ятник Андрія „Первозванного“, який у згоді з легендою (її в цій поемі сумлінно переказано) був на горах Київських і прорік славу містові. Чи не виходить часом, що в нашого Данька смаки такі як у Миколи II, але, звісно, з національно „противним“ знаком, бо...

Десь Самара (форт Московський)
Там — побойсьце Сірка
Мимо острова Московського
До старого Кодака.

Замість Льорелай править у поемі царівна Купелла — дочка боспорського царя — тепер напевне русалка Дніпрова. Ну, а потім знову про Січ, яка чомусь виявляється комоною бійців. Вона радить раду, як стати на ворога на захист нееньки України. Яка з Січі була „комуна“ — тепер уже історичні досліди досить з'ясували, як вони, запорожці пак, боронили „мати Україну“ теж досить відомо. Та в поемі немає місця для соціальних, класових сунків. Тут цілу скеровано увагу на національний момент
Отож:

Січ зруйнували москалі,
Пославши військо уночі..
Потьомкін... Таврія. Вогні.
Січовики. Дніпра плачі.
Рида придушена Вкраїна.

Виходить, що не москалів послано, а москалі власне послали. Тут москалі не військо, а Потьомкін. Царат передусім — москалі, а не царат. Наївність поеми дивовижна:

Січовики — на чужині,
Їх мати Січ — смутна руїна,
А на степах — пани і двір..
Нові мастки оглядати
Цариця їде Катерина...

Так наче тільки Катерина заводила мастки, ніби січовики не мали своїх мастків. Де там!

Гриміла слава по світах,
Про славний орден запорізький:
Хоробрі лицарі Христа
І гультаї не менш хоробрі.
Стихія волі — їх закон.
Дніпро — колиска і сповиток,
Кушаллю — степ і Дике Поле,
А вогнищем — сон скіта.

нею, за її „якістю“, приводить до голого діляцтва, до ідеалізму, хоча і замаскованого іноді в революційну термінологію. Фетишизація форми не дає також можливості і опанувати суть діалектичного матеріалізму. Проблема справжньої пролетарської культури, проблема засвоєння спадщини старої культури, проблема критерію художнього твору — неприступні для усвідомлення цими технічним інтелігентам, а відсіля і непролазні хаші формалізму, форсоцiвства, модних філософських течій, некритичне захоплення Айнштайном, Махом і сповзання до дипломованих льокаїв попівщини.

Геніальну характеристику цієї інтелігенції дав у свій час В. І. Ленін.

„Досять згадати величезну більшість модних філософських напрямів, що так часто виникають в європейських країнах, починаючи хоч би від тих, що були зв'язані з відкриттям радіо, і закінчуючи тими, що тепер намагаються вцепитися за Айнштайна, — щоб уявити собі зв'язок між класовими інтересами і класовою позицією буржуазії, її допомогою всяким формам релігій та ідейним змістом модних філософських напрямків“. („Філософський Ленінів заповіт“, ДВОУ „Пролетар“ ст. 6).

Хотів цього чи не хотів — це інша справа, але В. Гадзінський, як критик на літературознавчому фронті став речником ворожого пролетарській культурі фронту.

БІБЛІОГРАФІЯ

КОВАЛІ ВІЛЬШОВИЦЬКОГО СЛОВА

„Кузня героїв“, збірник робітників-ударників Тракторобуду, покликаних до літератури, за редакцією Я. Городського та М. Вірюкова. - во „ГАРТ“, 1931 р. стор. 124, т. 5000, ціна 1 крб.

Цим збірником літературний гурток Тракторобуду частково підсумував працю першого етапу свого існування, що збігається з періодом будівництва Тракторного вєлетня.

Ми кажемо „частково“ тому, що робота гуртківців не обмежилася писанням оповідань, нарисів та віршів, що зразки їх подано в збірникові; як зазначає в передмові т. Городской, гурток цілком вірно вважає себе за літературний цех будівництва, звідси праця гуртківців коло п'єсок та частівок для „синьої блюзи“ Тракторобуду, коло гасел для плакатів тощо.

Ця масова літературна робота була велика, діяльна і навряд чи може бути занована на сторінках книжки.

Але повернемося до творів, що вміщені в збірнику. Розглядаючи „Кузню Героїв“ у цілому, як факт безсумнівної політичної й літературної ваги, ми мусимо пам'ятати, що і тут знеосібка шкідлива і що вона, насамперед, погано прислужилася б молодим рiтничим авторам, які тільки но починають опановувати літературну майстерність.

Із прозаїчних творів у „Кузні героїв“ найдозрілішими є: „На штурм“ Д. Бобрікова, „Аркадій Мікуніс“ В. С. і „Прорив“ М. Бурного.

У першій з них реалістично чітко і до скупості стисло подано епізод бетонування збирального цеху. Блiскуча перемога бригади бетонників, на чолі якої був Мит'ка Дук, більшовик, молодий фахівець, що заступив сивобородого опортуніста Мурдина, викликає в останньому помсту Мурдин, як фалшивий робкор, починає писати брехливі дописи, в яких обвинувачує Мит'ку у пиятидi, в ухилах, яких той не має, у брутальному поводженні з робітниками. Кінець-кінцем зловленого на гарячому Мурдина викривають-

Цей невеличкий нарис своєю сюжетною закінченістю, злободенністю й оригінальністю опису подій і людей сполучає в собі гідності оповідання й нариса. Нарис про муляра Мікуніса цікавий як спроба малювання „на ввесь зріст“ молодого героя п'ятирічки Аркадія Мікуніса, Автор-початківець уникнув помилок дозріліших майстерів: нарис не перевантажено зайвими життєписними подробицями, лінію взято на те, щоб показати методу праці (соцзмагання, ударництво, — доведено до максимуму економії рухів).

Цілком доцільно показано молодого героя і поза виробничою працею: у побутовій комуні на навчанні, на фізкультурному майданчику.

У систематичному фізкультурному муштруванні ми знаходимо одну з причин надзвичайної спритності й невтомності Мікуніса на виробництві.

Правильна настанова автора, добре знання об'єкта нариса, його виробничих обставин, дали разом портрет героя будівничих буднів, визначили його класові риси, що заслуговують наслідування.

У нарисі „Прорив“ М. Бурний показує шкідництво класового ворога в особі машиніста Голода, розкуркуленого власника парового млина, що проліз на виробництво під вигаданим прізвиськом.

Автор д-б к-отану шкідництва в усій його мерзенній різноманітності: тут і відтвінчений на два сантиметра палець ножечистки, через що погано здавлювалася глина, і ш-аток рейки, що його кинуту у вагонетку, щоб поламався прес, і глина недостатньої гущини, яка давала браковану цеглу. У наслідок бригада довго не змогла змити пляну прориву: до того часу, доки комсомолец з одного села не викрив його.

Такі твори, як „Прорив“, збуджують у читача класову пильність, показують прийоми класового ворога, полегшують боротьбу з ним.

М. Бурний виявляє у „Прориві“ та інших своїх творах велику працю над образом, над виразністю слова. Наводимо невелику частину чітких фраз, що затямлюються:

„Ось він, на носі шнека, прочищає мідні ніздрі мундштуків (стор. 61)“
„Плутались слова в кільцях сорокалітньої бороди (стор. 60)“.

„Шнек, обкиданий горами браку, скидався на бюрократа по вуха в папірцях“ (стор. 62).

„Кожний ударник бачив у собі частину живої скелі, відчував усіма артеріями свого серця, як об скелю розбивалися: брак, шкідництво, прорив (стор. 65)“.

Нарис „По вартату“ Ів. Хохлова справляє враження деякої розпливчастості. Автор намагався розробити в ньому дві рівнобіжні теми: соцзмагання двох комсомольських бригад і підвищення кваліфікації робітників, але зроблено це поверхово. Соцзмагання в показі Ів. Хохлова має вигляд звичайної гонитви, змагання „молодців“, що бажають перевершити один одного.

— „Ми повинні втерти носа Терещенківцям Хлопці, не здавай позицій, — вигукували завзяті комсомольці“ (стор. 89). Звичайно, не в цьому „втерти носа“ суть соціалістичного змагання та й вигуки ці не типові, а типові автор поми- нує.

Уміщені у збірнику вірші, так само, як і проза, насамперед тематично актуальні. І щодо форми, то найміцніше зроблено вірші В. Собка, особливо „Мета“.

У цьому вірші (про напружену роботу радянського хеміка, який винайшов спосіб добування металю, що його продати за кордоном відмовили) автор, поряд з умінням знайти потрібну тему, виявляє певну формальну майстерність. Видно працю коло фонетичної сторони віршу, коло ритміки, окремі рядки звучать енергійно, вриваються у пам'ять.

„Газ на металъ,
Металъ розтав.
Знайдено газ,
Закордон, бережись.
Енергію в нас
не вкладаеш
в береги“

(стор. 121).

Цікаві динамічні вірші Г. Іванцова, але на жаль, вони не позбавлені мовних дефектів і зміслових неточностей. Вкажемо на такі: У вірші „Штурм“ (стор. 118) сказано:

„Комсомол,
Рабочие
Оїб'явили штурм —
на прорыв“.

Останній рядок збудований не вірно: можна оголосити штурм „прориву“, або піти в наступ „на прорив“. У вірші „Цех“ (стор. 57) той же автор, бажаючи підкреслити труднощі, що їх перемагалося під час будівництва, пише:

„И было по Цельсию 23“ (стор. 57), тимчасом читач не знає яких 23, вище чи нижче від нуля. Адже, й мороз, і спека ускладнюють роботу. Вкажемо на В. Собка, який у своєму вірші говорить про ті ж таки природні перешкоди, але каже про них цілком конкретно, поводиться із словом обережно і ставить його на відповідне місце, напр.:

„Мороз — тридцать три,
Сніг мов шматочки скла“...
(„Вірш про роботу“, стр. 33).

На ці дефекти ми, звичайно, вказуємо мимоход; їх легко усунути. Дальша серйозна праця літгуртківців-призовників забезпечить їх від повторення подібних дефектів.

Розмір даної статті не дозволяє зупинитися на всіх творах, вміщених у збірнику. Усі вони, більшою чи меншою мірою, являють безперечний інтерес, як літературні документи про величезне будівництво, документи, що належать молодим робітничим авторам, які, звичайно, потребують поглибленого навчання. але вже зараз виявляють безсумнівні літературні здібності.

Цим творчим навчанням ударників, покликаних до літератури, керував і керуватиме ВУСПП

Борис Бездомний

Від редакції:

Редакція вважає оцінку альманаха „Кузня героїв“ дану, від т. Б. Бездомного, за недостатню. Редакція повернеться до згаданого альманаха, що має велике літературно-політичне значіння, як один з фактів ліквідації відставання літератури від реконструктивних темпів.

ЙОГАННЕС Р. БЕХЕР. — ВЕЛИКИЙ ПЛАН — DER GROSSE PLAN. Епос соціалістичного будівництва. Вид-во „Arise“ — Agis Verlag. Берлін. 1931. стор. 190.

Новий твір Йоганнеса Бехера цілком присвячено соціалістичному будівництву, розгорнутому нині в СРСР, п'ятирічному великому плану, індустріальному зміцненню нашої країни, де „час сповнений турботами будування“.

де

Великий план виник не в мозкові окремої людини,
В мозкові має виник великий план —
В мозкові, чие ім'я — Ради,
В мозкові, чие ім'я — Профспілки,
В мозкові, чие ім'я — Партія“... де
„Земля належить робітникам і селянам,
Машини належать робітникам і селянам,
Де Червона Армія є Армія робітників і селян,
Де держава є держава робітників і селян“.

Це — перший великий поетичний твір в західноєвропейській революційній літературі на тему про п'ятирічку.

Йоганнес Бехер є один із кращих представників пролетарської літератури Німеччини, один з її керівників і організаторів; він, побувавши в Союзі в 27, 29, 30 і 31 р. р., уважно стежить за нашим новим будівництвом і дав, в наслідок цього, розгорнутий епос наших днів, поему про вперту і пляномірну боротьбу за „5 за 4“ трудящих мас, що працюють на господарському фронті.

Нову поему Бехер присвятив виникненню в найглухіших і найвіддаленіших районах „шостої світу“ нових міст біля Магнітобуду, Кузбасу, Нового Уралу, Алтаю, Дніпробуду, Тракторобуду, вона висвітлює процес колективізації індивідуальних, відсталих селянських господарств, електрифікацію країни, господарське зростання, прокладання нових сталих колій Турксибу, де

„За рік до строку
Від'їжджає перший поїзд.
Вагон зерна,
Вагон лісу,
Вагон вугілля,
Вагон тракторів,
Вагон літератури —
Ці п'ять вагонів
Одновлять шлях Турксибу —
Від Сибіру до Казакстану“.

Поет з'єднує читача з Уралом, він звертається до німецького робітника — „Час вирушати в похід, а ти ще спиш. Ти не чуєш сигналу, ти все ще ди-хаш днями, що вже в сутіні“,—

він примушує його відкрити очі, відкрити вуха і слухати:

„Зараз промовляє
Урал.
Тут промовляє
Нове соціалістичне місто,
Побудоване
Біля Магнітної гори:
Магнітобуд“.

Дієві особи епосу: хор соцбудівництва, ворог, місто Дніпробуд, II Інтернаціонал, шофер на вокзалі Сен-Лазар в Парижі — російський емігрант, товариш — самокритика, поет, червоноармієць, фашисти, Кондратьєв, Рамзін та інші шкідники, німецький робітник в полоні меншовицької ідеології, глитаї, Турксиб, старі інженери, товариш-невіра в можливість соцбудівництва, ДПУ, людина в строю, невідомий солдат, Сибір, Урал, комуна „Інтернаціонал“ і хор розумних радників.

Всі ці сили показано в їх взаємовідносинах; показано фундамент соціалізму, що будується, й капіталістичні елементи — в процесі їх боротьби; поет каже:

„Люди живуть один біля одного,
Але думки одних —
Не те, що думки інших;
Але вчинки одних
Скеровано проти вчинків інших.
Але слова,
Що їх вимовляють одною мовою, —
Не слова
Двох різних розумів:
Кляса бореться
Проти кляси“

„Великий плян“ збудовано на засадах діалектичного монтажу, в ньому немає захоплення машинами заради машин, індустріялізації, показаної в голому вигляді, того діляцтва, конструктивізму, на які часто-густо в

невній мірі хибує, наприклад, твір Кірсанова „П'ятирічка“, що з художнього боку висвітлює по-учнівському засвоєну методу Володимира Маяковського, чого не заперечує й сам поет; Бехерові, на мою думку, пощастило висвітлити не лише зовнішній бік справи, а й діалектику будування наших днів, в художніх образах дати творчі сили і сили, що гальмують виконання п'ятирічки, міжнародний капітал та його агентів в середині нашої країни — Рамзіна і Ко. нарешті, глитаїню, опортунізм.

Поема складається з чотирьох частин, доречно об'єднаних одним початком. Форма, що її обрав Бехер — це „вільне віршування“, давно ним засвоєне й улюблене, і навіть зручне для великих „полотен“; в цьому ж дусі написано і „Труп на троні“, а також шкід до „Великого плану“ — „Співаю п'ятирічку“ та багато інших творів і газетних праць поета, але в останньому епосі Бехер йде вперед — вірш його стає простіший, переконливіший, міцніший. Тут він краще виражував дуги рим, зважив їх охоплення й силу.

Виразні сторінки, присвячені одній з сталевих ланок колективізації сільського господарства — ось:

Будується місто.
Партійна лінія —
Його рисунок,
Партійна воля —
Його крокви.
Ревучи роботою,
Гупаючи
Велдкими бетонними стовпами,
Повстає із степу
Тракторобуд“.

і далі:

„Фуркаючи радісно,
Виїжджає перший трактор
І шукає шляху в степу.
Йдїть слідом за ним
Рівними вимірами паші —
Накажіть йому передати на селі,
Що надіслав його Ленін,
Партія,
Робітнича кляса!“

Поета в епосі не п'янять цифри, він і читача застерігає:

„Зроби щеплення
Од цифрової лихоманки.
Перерахуй все.
Зіставляй.
Перевіряй як слід.
Але, коли ти знайдеш
Продукцію електроенергії
в мільйонах кіловат-годин:

1913 р.	1.945
1926-29 р.	6.208
1932-33 р.	22.000

Ти побачиш
Зростання“.

Жваво написано рядки будівництва Сибіру, Дніпробуду, Магнітобуду, Туркесбу. Рефрен „хору соціалістичного будівництва“, вдало запроваджений в різні частини поеми, є ніби скріплення єдності протилежностей, образно висвітленої поетом.

В поему введено персонажі: шофера біля вокзалу Сен-Лязар, колишнього білоруського, що 13 років чекає... коли загинуть більшовики, він „пять разів об'їздив земну кулю, то гальмуючи, то даючи газ, але не зворухнувся з місця“.

Десять років
Сиджу я тут, у Парижі,
Біля вокзалу Сен-Лазар —
І чекаю“...

В мріях у нього... нова війна проти Радянської країни, що її енергійно готують в різних європейських комісіях в справі „роззброєння“.

Нарешті, показано фігури з процесу Промпартії; куркулі, яким вигідно вигнати запаси хліба, віпсувати трактор, щоб дискредитувати на селі заходи радянської влади; усім їм протиставлено: творчі сили робітничої класи й волю Партії, що ведуть світ до перероблення. Затямлюються картини радіопереклику з робітниками всього світу, в якому беруть участь новий Сибір, Урал т. ін.

Я хочу підкреслити, що рушійні сили революції показано автором не ізольовано — а дано картину взамовідношення сил, що будують соціалізм і сил, ворожих цій будові, які гальмують її.

Розглядаючи план поеми, слід зауважити, що Бехер, запровадивши до своєї речі окремі фігури, цілком конкретні, не подав героя-ударника будівництва, від чого „Великий план“ ще більше б виграв.

Кращі сторінки слід було б надрукувати в українській періодичній пресі.

Г. Петніков

СТВОРИМО ІСТОРІЮ ФАБРИК І ЗАВОДІВ

ДО ВСІХ РОБІТНИКІВ-УДАРНИКІВ, ДО ВСІХ РОБІТНИКІВ-АВТОРІВ, ДО ВСІХ
ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ, ДО ПРОФОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

Дорогі товариші!

За керівництвом ленінської комуністичної партії робітники та колгоспне селянство, бідняки й середняки України дійшли вирішальних успіхів у соціалістичному будівництві. Ми є свідки й учасники нечуваного розмаху індустріалізації країни рад та соціалістичної перебудови сільського господарства. Ми бачимо, що, застосовуючи соцзмагання та ударництво, пролетарі доходять небачених досі темпів у будівництві нових металургійних велетнів, гідроелектростанцій, рудокопалень, радгоспів та інш.

Дніпрельстан, Харківський Тракторний, Турбінобуд, Криворізький велетень що будуються. Дніпросталь і т. д. швидко уриваються в шереги соціалістичної промисловості. Побудова нових велетнів нашої індустрії, а також поширення та реконструкція старих вимагають багато класово-свідомої робочої сили. Ця сила йде з колгоспів, з сіл. Часто-густо вона приносить з собою ще непереборні залишки власницької психіки, нерозуміння класових завдань пролетаріату, неусвідомлення ролі й значення даного підприємства в цілій системі розгортного соціалістичного наступу. Тому широкий показ минулого й сучасного життя заводів та фабрик набуває особливого значення.

Завдання всіх успішних заводських літтургів, завданням кожного пролетарського письменника, кожного робітничого автора є—написати в художній формі історію свого заводу, зокрема, й в першу чергу тих індустріальних велетнів, що були штабами революційної боротьби пролетаріату проти царату та потім за владу Рад, що дали партії найкращих, найвитриманіших більшовиків-ленінців, що були в передових шерегах громадянської війни—та потім—відродження радянської промисловості, що на сьогодні дають зразок більшовицької боротьби за виконання п'ятирічки.

Обґрунтовуючи цю думку, Олексій Максимович Горький сказав:

„Треба знати роль кожного найбільш типового заводу, кожної галузі виробництва—заводу, як рухає промисловості, як школи техніки й школи революціонерів, заводу як вихователя класової революційної свідомості робітників і як організатора, й учасника громадянської війни. Треба знати

завод, в його сучасному значенні, як організатора соціалістичної свідомості і соціалістичного виробництва" („Правда“ 7-IX—31 р.).

Відгукуючись на це, ми закликаємо всі робітничі літературні гуртки приступити конкретно до праці над історією своїх заводів, всебічно використовуючи для цього як архівні матеріали, так і розмови зі старими робітниками та робітницями.

Ми звертаємось також до інженерно-технічного персоналу, до всіх старих кадрівників з проханням допомогти авторам найповніше й найглибше висвітлити історію, роль й значення підприємства, пам'ятаючи, що на цих працях виховуватимуться мільйони нових пролетарів.

Ми закликаємо всі письменницькі організації України обговорити це питання на своїх широких зборах з тим, щоб певна кількість товаришів уже тепер приступила до практичної роботи щодо історії наших заводів. В першу чергу звертаємось до робітників та місцевих організацій старих заводів і шахт-велоетнів в УСРР (в Харкові, Дніпропетровському, Донбасі, Києві, Одесі тощо), що виписали блискучі сторінки в історію революційного руху та соціалістичного будівництва УСРР і СРСР в цілому.

Завдання це дуже складне, відповідальне й почесне. У виконанні його мусять взяти якнайактивнішу участь всі профорганізації України. Ми сподіваємось, що спільними силами пролетарських письменників, робітничих літгуртків, усіх робітників—авторів, старих робітників та інженерно-технічного складу на чолі з профорганізаціями створимо історію наших велоетнів—ми покажемо новим кадрам пролетаріату той героїчний шлях класової боротьби й соціалістичного наступу, що його під керівництвом ленінської партії пройшли наші заводи.

Вукраїнська рада професійних спілок Лазорішак.

Всеукраїнська спілка пролетарських письменників (ВУСПП) Кириленко.

Видавництво „Український Робітник“ Голова.

ХРОНІКА

ПЕРШИЙ ВСЕСОЮЗНИЙ КОНКУРС ЛОЧАФ

Центральна Рада Літературного Об'єднання Червоної армії й фльоти (ЛОЧАФ) та редакція газети „Красная Звезда“ оголошують всесоюзний конкурс на повість, оповідання, п'єсу, інсценівку, нарис та вірші про сучасні Червону армію й Червону фльоту.

І. ЗАВДАННЯ КОНКУРСУ

1. В художній формі показати, як величезні успіхи соціалістичного будівництва, характерні для СРСР доби вступу в період соціалізму й завершення в поточному році побудови фундаменту соціалістичної економіки, надзвичайно вплинули на підвищення обороноздатності Радянського Союзу й беззатятності Червоної армії—зброї пролетарської диктатури.

2. Мобілізувати творчість пролетарських та радянських письменників на справу художнього відображення генеральних проблем та практичних питань будівництва Червоної армії та Червоної фльоти, допомогти художньому зростанню червоноармійців, червонофлотців та командирів—ударників, закликаючи у літературу, і отже прискорити процес ліквідації відставання лоцафівської літератури од вимог сучасного етапу соціалістичної побудови й реконструктивного будівництва Червоної армії та Червоної фльоти.

II. УМОВИ КОНКУРСУ

1. Повісті, оповідання, п'єси, нарис, інсценівки, вірші, що їх подається на конкурс, повинні відображати Червону армію та Червону фльоту сьогоднішнього дня у всій їхній різноманітності, показати успіхи в будівництві збройних сил, досягнуті під проводом комуністичної партії, в наслідок мобілізації творчої активності начекаду, червоноармійців та червонофлотців на справу

виконання й перевиконання плянів бойового навчання й подолання труднощів бойової муштри.

2. Твори повинні показати керівну роль нацскладу, політорганів і партійних організацій в будівництві Червоної армії і в художній формі відобразити шляхи й методи перебудови організаційних сил Червоної армії, в зв'язку з новими й складними вимогами, які висуває перед армією її технічне оснащення й культурне зростання бійців, що перебувають в казарму нині.

3. Твори повинні розповісти про могутню перетворювальну роль соціалістичного змагання й вдарництва, які роблять службу в Червоній армії ще почеснішою, ще славетнішою.

4. Надіслані на конкурс твори повинні також розповісти про такі найважливіші теми, як проблема виховання вольового командира—міцного, сміливого, бойового керівника своєї частини; про шляхи виконання гасла т. Сталіна—„Більшовики повинні опанувати техніку“, що нині є найбойовіше гасло в практиці армійської роботи; про навчання командирів, як засіб підвищення військової і політичної кваліфікації нацскладу; про залізну революційну дисципліну у Червоній армії і про авангардну роль комуністів і комсомольців; про червоноармійців—ударників з робітників та колгоспників; про процеси формування соціалістичної свідомості у червоноармійців, що перебувають у Червону армію з села; про Червону армію, як першокласну політичну школу, про партійно-політичну та культурну роботу в ній, про класову й міжнародно-нальну суть Червоної армії та фльоти.

5. Щодо розміру—надіслані на конкурс повісті, оповідання та п'єси повинні мати не більше як 3 друк. аркуші, нариси та інсценівки (малі форми)—не більше як 1½ аркуші й вірші—не більше як 200 рядків. Твори можна надсилати якою завгодно мовою національностей, об'єднаних в СРСР, переписаними на одній сторінці аркуша чітко від руки або на машинці, з зазначенням прізвища та псевдоніма автора й докладної адреси.

6. На творах, що надсилаються на конкурс, треба зазначати: „На І-й Всесоюзний конкурс ЛОКАФ“.

7. Надіслані на конкурс й ухвалені до друку повісті, оповідання, нариси та вірші буде надруковано в журналах „ЛОКАФ“ (Москва), „Залі“ (Ленінград), та в газеті „Красная Звезда“ (Москва) і отже протягом часу до закінчення конкурсу, будуть обговорені читачами. Остаточні вирішення про якість поданого на конкурс твору належить Жюрі.

8. Строк конкурсу—з 10 вересня 1931 р. до 10 лютого 1932 р. Рукописи, надіслані на конкурс після 10 лютого 1932 р., в конкурсі участі не братимуть.

9. Крайні твори, крім оплати за надрукування їх в журналах „ЛОКАФ“, „Залі“ та газеті „Красная Звезда“, по закінченні конкурсу буде премійовано та видано окремими збірками. Встановлено такі премії:

Одна перша премія за повість та оповідання	2.000 карб.
Одна друга премія за повість та оповідання	1.500 „
Одна перша премія за п'єсу	2.000 „
Одна друга премія за п'єсу	1.500 „
Одна перша премія за нарис	1.000 „
Дві другі премії за нарис—кожна по	750 „
Одна перша премія за інсценівку (малі форми)	750 „
Дві другі премії за інсценівку—кожна по	500 „
Одна перша премія з вірш	500 „
Дві другі премії за вірш—кожна по	300 „

До складу журі увійшли: т.т. А. Фадєєв, В. Ставський, І. Макар'єв, В. Луговської, А. Новіков-Прибой, Єфім Зозуля, М. М. Ланда, Мих. Субоцький, С. Рейзін, М. Головін, Н. Свірін, В. Ленський.

Рукописи на всесоюзний конкурс ЛОЧАФ надсилати на адресу: Москва, вул. Воровського 52, клуб ім. Горького, редакція журналу „ЛОКАФ“—„На І-й Всесоюзний конкурс ЛОКАФ“.

Центральна Рада ЛОЧАФ
Редакція газети „Красная Звезда“

На сьогодні зимовий сезон почали майже всі стаціонарні театри столиці України. Першим з театральних закладів відкрила зимовий сезон Харківська столична опера, що прем'єрою дала Модартове „Фігарове весілля“ (режисер Форегер, художник Волненко).

Ця постава аж ні в якій мірі не є кроком вперед, а навпаки. являє собою перейдені шляхи. Режисерові разом з художником забачалося будь-що-будь показати стиль і епоху старої давнини, не пропустивши свою роботу через призму сучасності.

„Березіль“ відкрив сезон п'єсою „Народження Велетня“, присвяченою пусковій Тракторбуду. Преса відзначав низку істотних хиб постанови, хоч й зазначає добрі її загальні настановлення і схиляється до думки, що вона знаменує початок переходу такого визначного мистецького закладу як „Березіль“ на нові творчі позиції. Шкода лише, що „Березіль“, готуючи постанову, і на цей раз зигнорував ВУСПП, закидавши до роботи над текстом в основному неорганізованих письменників—політиків. Нині театр почав підготовку роботу до постанови п'єси грузинського драматурга Дадіянї „Тітнгульд“.

Театр музкомедії дав на відкриття п'єсу „Люди і зброя“ („Шоколадний вояка“), що в її основу покладено відомий твір Барнарда Шоу. Обробник тексту і постановник музкомедії режисер Бортник Я., на жаль, залувавши постанову дуже цікаво, не спромігся додержати свого принципу до краю й тому в роботі є низка зривів у бік віденської оперетковості, зубоскальства, сумнівних дотепів тощо. В жовтні музкомедія виставила трагікомедію „Князь-кріпак“ (текст Геркена-Ойстраха-Сіманцева)—робота режисера Козачківського. Надалі має піти оригінальна музкомедія „Харків-Харків“ (М. Бирюкова, члена ВУСПП, музика Клебанова). В резервному репертуарі музкомедії має твори таких авторів: Вухналя, Остапа Вишні, Зминого, Бондарчука т. ін. Загалом з репертуаром в цьому театрі справа цього року стоїть задовільно.

Червонозаводський театр, що вже ось другий рік перебуває без власного приміщення, відкрив свій зимовий сезон в будинку клубу „Металіст“. Цього року він виставив на початок сезону свої найостанніші постанови „Штурм“—Корнійчука і „Слуга двох панів“—Гольдоні. Першу постановив режисер Смишляев, другу—Шнейдерман. Театр готує нині п'єсу „Вежа Гей-Люсака“ (переклад з російської).

Нарешті в середині жовтня п'єсою Первوماйського „Ровесники п'ятирічки“ почав свій сезон харківський ТРОМ. Надалі в його репертуарі низка творів, що в них відбивається наша героїчна доба.

Інтенсивним темпом відбувається робота в театрі Революції. Свій сезон він відкривав на Жовтневі свята останньою п'єсою Микитенка „Справа чести“, що її автор переробив, внісши подекуди серйозні зміни. Театр уже поволі почав розгортати масову роботу, і є всі підстави сподіватися, що надалі він стане центром театального життя столиці, лабораторією пролетарського театального мистецтва. Театрові подають всіма лініями допомогу партійні, професійні організації столиці та пролетарські письменницькі організації ВУСПП і Молодія.

ТЕАТР РЕВОЛЮЦІЇ ІМ. ХМРПС

Свого часу ініціативою директивних органів партії та Наркомосу була підтримана ідея Всеукраїнської Спілки пролетарських письменників створити в столиці України новий драматичний театр всеукраїнського значіння—Театр Революції, який у своїй своїй роботі спирався б на робітництво та на всю пролетарську суспільність Харкова і був би щільно зв'язаний з провідною організацією пролетарської літератури—ВУСПП.

Робітники харківських фабрик та заводів на своїх численних зборах не тільки гаряче підтримали цю ідею, а й поставили конкретну вимогу організувати в столиці України театр Революції, що відповідав би вимогам реконструктивної доби, був би активним чинником соціалістичного будівництва і вів би перед в розвитку пролетарського театального мистецтва на терені Укра-

їни, досліджуючи і експериментуючи в цьому напрямі та подаючи на кону найкращі зразки творчості пролетарської драматургії.

Партія й Уряд України в спеціальній постанові визнали слухність організації такого театру в Харкові і запропонували почати його творення.

На перший час, поки не буде кращого приміщення, театр гратиме в клубі Харчосмак. На художнього керівника театру призначено кол. організатора одеського Театру Революції заслуженого арт. республіки Марка Терещенка, знаного мистецького діяча, що чимало часу працює в галузі творення нового пролетарського театру. Головним художником до театру запрошено заслуженого художника республіки Анатолія Петрицького. Театр ще на початку вересня в основному закінчив формування акторського колективу. До його складу ввійшли кращі актори з різних українських театрів. Основне ядро акторського колективу театру становить частина колективу одеського Театру Революції на чолі з заслуженим артистом республіки Шумським.

Свій сезон театр Революції ім. ХМРПС (харк. міської ради профспілок) почне 7 листопада п'єсою т. Микитенка „Справа честі“ (режисер Терещенко, художник Петрицький). Другою прем'єрою піде п'єса Афіногенова „Страх“.

Технічна бригада ВУСПП провела в колективі театру семінар з питань філософії, політики, літератури й мистецтва. Велику допомогу театрові подає міськпарком. Пролетарська суспільність столиці так само з задоволенням зустріла постанову про утворення театру Революції і обіцяє йому найбільшу підтримку в усій його роботі.

РІК РОБОТИ ДОНБАСІВСЬКОЇ МУЗКОМЕДІЇ

В вересні Донбасівська українська музкомедія відзначала перші роковини своєї роботи. Під керівництвом режисера Козачківського театр досяг чималих успіхів і здобув собі загальне визнання. Здебільшого театру у відповідних переробленнях виставляв класичні музкомедії. Протягом року він обслужив 10 найбільших центрів Донбасу, пропустивши понад 100000 робітників.

ЄВРЕЙСЬКИЙ ТРОМ В ХАРКОВІ

За постановою Харківського міського комітету ЛКСМУ в Харкові організовано єврейський театр робітничої молоді (ТРОМ). Йому віддано під вистави і для роботи будинок колишньої Мордвинівської синагоги.

ПРОЛЕТАРСЬКИЙ ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР ЧЕРВОНОПРАПОРНОГО

З ініціативи робітництва Червонопрапорного заводу в Києві НКО організовує новий театр. Театр будуватиме свою роботу так, щоб своєю продукцією він міг відповідати тим основним завданням, які ставить доба соціалістичної перебудови. За основний принцип зв'язку з виробництвом театр мусить повсякденну роботу на заводі і в театрі. При кожному заводі театр організує робітницькі пости, які повинні постачати йому матеріал про життя заводу. Заводські літгуртки перетворюватимуть його в театралізовані форми, а акторські бригади демонструватимуть перед робітниками.

Театр бере орієнтацію на нову пролетарську драматургію, тобто на ВУСПП, „Молодняк“, РАПП та пролетарські письменницькі організації братерних республік.

П'ЄСИ УКРАЇНСЬКИХ ДРАМАТУРГІВ НА СЦЕНАХ БРАТНІХ РЕСПУБЛІК

Досі на сцені театрів братерних республік п'єси українських драматургів потрапляли дуже зрідка. До появи „Диктатури“ Микитенка в деяких театрах РСФРР пройшло лише дві п'єси українських авторів — комедія Мамонтова „Республіка на колесах“ та драма Дніпровського „Яблуневий полон“. Але ці п'єси не посіли великого місця на театральній сцені, бож вони не являли собою нічого значного. Треба підкреслити, що першою п'єсою, яка твердо звійшла в репертуар не тільки великих російських театрів, але й театрів інших братніх

республік, була п'єса пролетарського драматурга „Диктатура“. Скрізь п'єса має заслужений успіх і не сходить з репертуару. Дедалі все нові й нові театри опрацьовують її. Так само і з другою п'єсою Микитенка „Кадри“. Найбільші російські театри ввели її до свого репертуару. Нарешті останню п'єсу того ж таки автора „Справа честі“ взяли майже всі театральні одиниці, її можна зустріти в репертуарі дуже багатьох мистецьких закладів. Цією ж п'єсою відкриває сезон білоруський театр. В Москві її ставить МХАТ 2, у Ленінграді Великий Драматичний. „Справу честі“ намічають ставити також грузинські театри.

Вельми зацікавились п'єсою Кушнар'ова-Примера „Еквівалент“ низка великих російських театрів, зокрема театр Мєєрхольда. Можливо, що ця п'єса побачить в цьому сезоні світло рампи саме в цьому театрі.

Московський Камерний театр взяв до постанови дві п'єси українських драматургів. Найближчого часу в ньому піде прем'єрою остання п'єса Куліша „Патетична соната“. Другою прем'єрою в цьому ж театрі ставиться п'єса Первوماйського „Невідомі солдати“ в перекладі російського поета Светлова.

ВІД РЕДАКЦІЇ

У сценарному лібретто М. Майського „Перпетуум мобіле“, надрукованому в № 3 журналу „Гарт“, з вини друкарні ім. Блакитного перекручено подекуди текст. Подаємо найважливіші виправлення:

Стор. 132 (рядок 31)—надруковано:

— Ми,—каже він,—не знімали червоної зірки й не зніматимемо.

— Ви?

Схопилася молодь за честь комсомолу зі старими. Галасує Кузька:

— Ви?

— Ми!

— Звісно, що ви перпетуум мобіле, сопляки, ледарі. Хіба ж ми до прориву привели.

— Ми вам ще носа втремо.

— Ми.“

За оригіналом це місце треба читати так:

— Ми,—каже він,—не знімали червоної зрмії й не зніматимемо. Хіба ж ми до прориву привели?

— Ви.

— Ми?!

— Звісно, що ви, сопляки, ледарі.

Схопилася молодь за честь комсомолу зі старими. Галасує Кузько:

— Ми вам ще носа втремо.

— Ви?

— Ми!“

Стор. 134 (8 рядок) — надруковано:

— Значить програму на сто. Точка. Так і зробимо.

— Не вдається — вихопився Кузько, помчав коридором, ухопився до спортзалі й почав зодягатись“.

За оригіналом:

— Значить програму на сто. Точка. Так і зробимо.

— А шмаркачі ж як? — запитує хтось.

— Заплямуємо.

— Не вдається. — Вихопився Кузько й т. д.“

Далі, на цій же сторінці, між рядків 20—21 випав рядок:

— Регочуть дівчата. Показує йому на двері Маруся“.

Стор. 139, 2 рядок — надруковано:

„Сміється тихо й хороше, як людина, що сміється рідко:

— Загнали сучі діти.

Подивився на обушок закохано, зідхнув, поклав його обережно й ніжно, ніби він був скляний, взяв молотка й уп'явся ним у вугілля“.

За оригіналом це місце звучить так:

— Загнали сучі діти.

Сміється тихо й хороше як людина, що сміється рідко й ніколи не сміється здря.

Біля кліті черга й якась хвилювання. Передається з уст до уст:

— Партиїців мобілізовано до вибоїв.

— Отак,— каже Семен Петрович й знову сміється.

Летить кліть.

Усе ще сміється машиніст. Сміється автоматично й замислено.

Відкочують зарубні машини — одну й другу. Тут і молодь, і старі й ті, кого звали біля кліті мобілізованими партійцями, і партсекретар, і всі працюють.

Бригада Семена Петровича працює молотками. Семен Петрович нерішуче поглядає то на обушок, то на молоток, що лежить біля його ніг. Каже йому покавдзлюблений шахтар:

— Бери. Чого дивишся?

Думає Семен Петрович:

— Вік же обушком працював.

Подивився на обушок... і т. д."

З М І С Т

	Стор.
Ів. Кириленко — Перешихтовка (роман)	5
Микола Булатович — Наступ ентузіастів (поезія)	60
К. Гордієнко — Артіль (3 повісти)	63
Вадим Собко — Погляд вперед (поема)	78
Настирливість і праця — Перша ударниця (оповід.)	88
Леонід Зимний — Війна клас (уривок з поеми)	98
Волод. Іванович — Про електрозварника (поезія)	101
В. Коряк — Огнецвіт (стаття)	103
Ів. Романченко — У хащах формалізму (стаття)	118
Бібліографія	125
Хроніка	180
Від редакції	185

Центральна Наукова
БІБЛІОТЕКА при ХДУ
інв. № 170631

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

ПЕРЕДПЛА
ЧУЙТЕ!
ЧИТАЙТЕ!
ПОШИ
РЮЙТЕ!
ЛІТЕРА
ТУРНО
ХУДОЖНІЙ
ТАКРИ
ТИЧНИЙ
ЖУРНАЛ
РІК
ВИДАННЯ
П'ЯТИЙ

Г

А

Р

Т

ОРГАН ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ
ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ
(В У С П П)

РЕДАГУЮТЬ:

І. КИРИЛЕНКО, Б. КОВАЛЕНКИ,
В. КОРЯК, І. КУЛИК, І. МИКИ-
ТЕНКО, Г. ОВЧАРОВ, С. ЩУПАК

Своєчасно знайомить читача з новими художніми творами пролетарських письменників так України і Радсоюзу, як і за кордоном. Умістить ґрунтовні статті з теорії літератури, дає критичні розвідки про сучасне українське письменство, розробляє питання стилю доби, подає методичні вказівки для робітників-удавників, призна-

Г А Р Т

них в літературу, друкує їхню творчість, дає багату літературно-мистецьку хроніку так радянську, як і за кордоном. У. Повинен бути настільним журналом кожного робітника-активіста, комсомольця, культуробітника і взагалі кожного, хто хоче бути в курсі справ української пролетарської літератури

П Е Р Е Д П Л А Т А :
НА 1 РІК — 6 КРБ., НА 6 МІС. — 3 КРБ. 25 КОП., НА 3 МІС. — 1 КРБ. 75 КОП.
Ц І Н А О К Р Е М О Г О Ч И С Л А 75 К О П .

ПЕРЕДПЛАТУ здавайте або безпосередньо до головної контори періодичних та передплатних видач. Українгоцентру ДВУ, Харків, Сергієвський майдан. Моск. аси. № 11 або до міжрайонових контор періодичних та передплатних видань Українгоцентру по всіх великих містах України, а також до поштових контор і листогошам. В м. Харкові — вул. Вільної Академії 41, або вишлітайте відповідажених. Лейф. № 27

А Д Р Е С А Р Е Д А К Ц І І:
Х А Р К І В, П О У Ш К І Н С Ь К А, № 46, ТЕЛ. 57-28